

สาระสำคัญของ
พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว
พ.ศ. ๒๕๖๒

๑. ความเป็นมา

ตั้งแต่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ มีผลใช้บังคับ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขับเคลื่อนกฎหมายนี้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันได้รับฟังความคิดเห็นและข้อจำกัด ในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว โดยรวบรวมประมวลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการใช้บังคับ กฎหมายตลอดมา และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ประชุมสมัชชาครอบครัวระดับชาติได้มีข้อเสนอต่อรัฐบาล ในขณะนั้นพิจารณาปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้ครอบคลุมทั้งการส่งเสริม พัฒนา คุ้มครองป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัวตามวงจรชีวิตครอบครัว (Family Life Cycle) ซึ่งกรมกิจการสตรี และสถาบันครอบครัวได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา ร่างกฎหมายรองรับการดำเนินการตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวร่วมกับคณะ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการ กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวของต่างประเทศทั้งประเทศในทวีปยุโรป อเมริกา และเอเชีย เพื่อหาวิธีการที่ เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศไทย

ในการจัดทำร่างกฎหมายใหม่แทนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้ริเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา ร่างกฎหมายดังกล่าวข้างต้นนั้น มีผู้อำนวยการสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (ในขณะนั้น) เป็นประธานกรรมการ มีกรรมการที่เป็นผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎหมาย ดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นผู้แทนศาลยุติธรรม (ประธานศาลฎีกาอนุญาตให้ผู้พิพากษาจำนวนสามคนร่วมเป็น กรรมการ) ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด (อัยการสูงสุดอนุญาตให้พนักงานอัยการจำนวนสามคนร่วมเป็น กรรมการ) ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติอนุญาตให้พนักงานสอบสวนสามคน เป็นกรรมการ) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อธิการบดี อนุญาตให้อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์และคณะสังคมศาสตร์รวมจำนวนสามคนเป็นกรรมการ) และผู้แทน จากองค์กรภาคเอกชนร่วมกันจัดทำและพิจารณาร่างกฎหมาย โดยใช้ชื่อว่า “ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครอง สวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ.” ซึ่งในมาตรา ๓ ของร่างพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ยกเลิก พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ อันเป็นการแสดงเจตจำนงยกเลิก กฎหมายเดิมมาตั้งแต่ต้น ซึ่งในการดำเนินการของคณะกรรมการได้ประชุมพิจารณาทั้งสิ้น ๒๗ ครั้ง และจัดทำร่าง พระราชบัญญัติแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ และเมื่อเดือนสิงหาคมของปีเดียวกันได้รับฟังความคิดเห็นจาก ผู้มีส่วนได้เสียเป็นครั้งแรก โดยมีผู้ร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติทั้งส่วนกลาง และภูมิภาค ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุดและสำนักงานอัยการจังหวัดทุกจังหวัด ผู้แทนศาลเยาวชนและ

ครอบครัวทั้งส่วนกลางและภูมิภาค ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนจากองค์กรภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป อีกทั้งประชุมรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานของรัฐ และเผยแพร่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในเว็บไซต์ รวมการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นทั้งสิ้น ๑๑ ครั้ง และได้เสนอคณะรัฐมนตรีครั้งแรกเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๘ แต่มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อสังเกตของหน่วยงานต่างๆ จึงได้ประชุมพิจารณาร่วมกันเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและได้เสนอคณะรัฐมนตรีอีกครั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๙ ซึ่งเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐ คณะรัฐมนตรีมีมติรับหลักการและส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ตรวจพิจารณาและเปลี่ยนชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ.” และส่งให้คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑ ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาเมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๑ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ประชุมรับหลักการในวาระแรกเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๒ พร้อมแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ประชุมพิจารณารวมทั้งสิ้น ๑๔ ครั้ง แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาในวาระสองและวาระสามเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ และนายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ซึ่งวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ จะมีผลใช้บังคับในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒

๒. เหตุผล

(๑) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ มีการกำหนดฐานความผิดอาญาที่ไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการลดการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ประสงค์ให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ

(๒) หน้าที่และอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบัน

(๓) ไม่มีบทบัญญัติในการบูรณาการความร่วมมือกันทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหา

(๔) เกิดความซ้ำซ้อนกับการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา สมควรยกเลิกความผิดอาญาฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว

(๕) ปรับปรุงมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแก่บุคคลในครอบครัว

(๖) กำหนดมาตรการในการส่งเสริม พัฒนา และคุ้มครองสถาบันครอบครัว เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(๗) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐพึงส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม

(๘) คุ้มครองป้องกันบุคคลในครอบครัวจากการกระทำความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม และกำหนดให้มีการบำบัด พื้นฟู และเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว

๓. สารสำคัญ

๓.๑ หลักทั่วไป

(๑) ยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นผลให้ความผิดอาญาฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวและบทบัญญัติที่กำหนดให้มาตรา ๒๙๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดอันยอมความได้ถูกยกเลิกไปด้วย เพราะบทบัญญัติดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการตีความกฎหมายว่ามุ่งคุ้มครองสิทธิและให้โอกาสในทางความผิดอาญาแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง อันเป็นผลกระทบโดยตรงถึงปัญหาความเสมอภาคของบุคคลในทางกฎหมาย ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่บรรลุเจตนารมณ์และเกิดมาตรฐานในทางอาญาต่อผู้กระทำความผิดในลักษณะเดียวกันที่แตกต่างกัน และเมื่อยกเลิกบทบัญญัติที่กำหนดให้มาตรา ๒๙๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดอันยอมความได้แล้วทำให้ความผิดตามมาตราดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความไม่ได้หรือเป็นความผิดอาญาแผ่นดินดังเดิม (มาตรา ๓)

(๒) ยังกคงหลัก Domestic Violence ไว้ในกฎหมาย แต่ขยายลักษณะความผิดอาญาที่บุคคลในครอบครัวกระทำต่อกันให้กว้างขึ้น ครอบคลุมทั้งการกระทำที่เกิดผลและน่าจะเกิดผลของการกระทำที่เป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ ชื่อเสียง หรือเสรีภาพ กำหนดให้เป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวทั้งสิ้น และยังคงกำหนดให้การกระทำที่ไม่เป็นความผิดทางอาญา แต่เป็นการบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำ ผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวกระทำการหรือไม่กระทำการใดโดยมิชอบ เป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวด้วย ซึ่งสามารถใช้วิธีดำเนินการทางอาญาและใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวควบคู่กันไป อันทำให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดความยุ่งยากลำบากและมีภาระในทางคดีและทางศาลมากขึ้น ซึ่งจะเกิดความเกรงกลัวและยับยั้งไม่กระทำความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง)

(๓) กำหนดความหมายและขอบเขตของ “บุคคลในครอบครัว” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ใน ๓ ลักษณะ คือ (ก) ความสัมพันธ์ตามสายโลหิต เช่น ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน (ข) ความสัมพันธ์ในทางนิตินัยและพฤตินัย เช่น คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตรบุญธรรม และ (ค) ความสัมพันธ์ในการพึ่งพาและหลังคาเดียวกัน เช่น รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งเป็นผลให้กลุ่มเป้าหมายของการบังคับใช้กฎหมายมีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติมากขึ้น (มาตรา ๔ วรรคสอง)

(๔) ยังกคงความหมายของ “พนักงานเจ้าหน้าที่” ซึ่งมีสองประเภท คือ พนักงานเจ้าหน้าที่โดยการแต่งตั้ง ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้ง กับพนักงานเจ้าหน้าที่โดยกฎหมาย คือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา ๔ วรรคแปด)

(๕) เป็นการบูรณาการความร่วมมือกันกับทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหา โดยกำหนดให้ ๓ กระทรวงสำคัญ ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ได้ร่วมรับผิดชอบภารกิจ

ตามกฎหมายนี้ในกรอบอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวง โดยมุ่งเน้นการส่งเสริม พัฒนา และคุ้มครองสถาบันครอบครัว เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (มาตรา ๕)

๓.๒ สร้างกลไกการทำงานในสามระดับ

(๑) กลไกระดับชาติ ในรูปแบบองค์กรกลุ่มที่มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการ มีกรรมการโดยตำแหน่งจำนวนเจ็ดตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนสิบห้าคน มีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนหลัก รวมทั้งกำหนดแผนงาน มาตรการ และแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพ ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินการต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการให้มีหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ตลอดจนส่งเสริมให้มีการสนับสนุนประสานงาน ติดตามผลและช่วยเหลือทั้งภาครัฐและเอกชนในการดำเนินการตามกฎหมายนี้ (มาตรา ๖ และมาตรา ๑๑)

(๒) กลไกในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งในส่วนกลางกำหนดให้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวเป็นศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และในส่วนภูมิภาคกำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวในเขตพื้นที่จังหวัด และกำหนดให้อธิบดี หรือพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหรือผู้ซึ่งบุคคลดังกล่าวมอบหมายแล้วแต่กรณีเป็นหัวหน้าศูนย์ทำหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนหลัก แผนงาน มาตรการ และแนวทางของกลไกระดับชาติ เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ให้ความรู้ความเข้าใจ คำปรึกษาแนะนำ การคุ้มครองสวัสดิภาพ การให้ความช่วยเหลือ การระดมความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และการพัฒนาบุคลากรในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพ (มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔)

(๓) กลไกระดับท้องถิ่น เป็นการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคเอกชน ในการจดทะเบียนเป็น “ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” เรียกโดยย่อว่า “ศพค.” ซึ่งมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพ ให้สามารถเข้าถึงการช่วยเหลือหรือการสนับสนุนในด้านต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งทั้งสามกระทรวงผู้รักษาการตามกฎหมาย สามารถใช้ช่องทางตามกฎหมายนี้วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือและสนับสนุน ศพค. ได้ เช่น กระทรวงมหาดไทยสามารถออกระเบียบกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การช่วยเหลือหรือสนับสนุน ศพค. ในด้านต่างๆ ไว้ในข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ (มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖)

๓.๓ กำหนดมาตรการป้องกัน

(๑) การสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ให้แก่บุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ศพค. หรือองค์กรเอกชน ได้เข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาในทุกด้าน ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว การคุ้มครองสวัสดิภาพ ทักษะการเลือกคู่ครอง การดำรงชีวิตคู่ ความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ การเตรียมความพร้อมในการตั้งครรรภ์ การเลี้ยงดูบุตร การประกอบอาชีพ การสร้างงานสร้างรายได้

การเข้าถึงแหล่งทุน การออม สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมือง และแนวทางการขอรับการช่วยเหลือจากรัฐ โดยการบูรณาการความร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยในการดำเนินการดังกล่าว (มาตรา ๑๗)

การดำเนินการดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้บุคลากรขององค์กรดังกล่าวได้ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไป และชายหญิงที่ประสงค์จะจดทะเบียนสมรส หรือจดทะเบียนหย่าได้เข้าใจถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัว และโดยเฉพาะในกรณีการหย่าให้คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตร การคุ้มครองดูแลและการให้การศึกษาแก่บุตรซึ่งเป็นผู้เยาว์เป็นสำคัญ (มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙)

(๒) การให้สิทธิประโยชน์หรือสิทธิพิเศษแก่บุคคลในครอบครัว เช่น กรณีที่บุคคลในครอบครัวทำกิจกรรมร่วมกัน การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน การรับประทานอาหารร่วมกัน การเดินทางท่องเที่ยวด้วยกันของบุคคลในครอบครัว ก็ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้สิทธิพิเศษหรือสิทธิประโยชน์แก่บุคคลในครอบครัวดังกล่าว และให้หน่วยงานเหล่านั้นประกาศการให้สิทธิประโยชน์หรือสิทธิพิเศษให้ทราบโดยทั่วกัน ซึ่งเป็นการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือภาคเอกชน (มาตรา ๒๐)

(๓) การป้องกันมิให้เกิดปัญหาอื่นของครอบครัวตามมา ซึ่งเป็นมาตรการเชิงรับเพื่อแก้ปัญหาครอบครัวที่ประสบปัญหาความยากลำบาก จนถึงขนาดไม่อาจดูแลและเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวได้ บุคคลในครอบครัวเหล่านี้สามารถขอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้ (มาตรา ๒๐ วรรคสอง)

(๔) การส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวแก่บุคลากรในสังกัดของหน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นมาตรการเชิงบังคับต่อหน่วยงานดังกล่าวที่จะต้องดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนหลักของกลไกระดับชาติในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับครอบครัวของบุคลากรในสังกัดได้นอกจากหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานดังกล่าว และถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าความรุนแรงในครอบครัวของบุคลากรในสังกัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง)

(๕) การส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวแก่ลูกจ้างในสถานประกอบการ ซึ่งเป็นมาตรการจูงใจนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่ประสงค์จะดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนหลักของกลไกระดับชาติในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวแก่ลูกจ้างในสังกัดอาจขอรับการช่วยเหลือด้านต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐได้ ซึ่งเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคเอกชนในการดูแลสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวของบุคลากรในสังกัดให้ปราศจากการกระทำคามรุนแรงในครอบครัว (มาตรา ๒๑ วรรคสอง)

๓.๔ สร้างมาตรการแก้ไข

๓.๔.๑ หลักทั่วไป

(๑) เมื่อเกิดการกระทำคามรุนแรงในครอบครัวและการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา ผู้กระทำคามรุนแรงในครอบครัวจะต้องถูกดำเนินการทั้งการดำเนินคดีอาญาและดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเพื่อปรับพฤติกรรมตามกฎหมายนี้ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสามารถกระทำควบคู่กันไปได้ทั้งสองทาง เพื่อต้องการสร้างภาระและความยากลำบากให้แก่ผู้กระทำคามรุนแรงในครอบครัวมากยิ่งขึ้นตามหลักการกระทำครั้งเดียวต้องรับผิดชอบสองทาง

ส่วนในกรณีการกระทำคามรุนแรงในครอบครัวเรื่องใดที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษทางอาญาไว้ ผู้กระทำคามรุนแรงในครอบครัวจะต้องถูกดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ

เพื่อปรับพฤติกรรมตามกฎหมายนี้ โดยดำเนินการกระบวนการต่อศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว เป็นสำคัญ ซึ่งได้กำหนดความหมายการคุ้มครองสวัสดิภาพ เป็นการดำเนินการเพื่อให้บุคคลในครอบครัวได้รับความปลอดภัย มีความสัมพันธ์ที่ดี ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ การคุ้มครองป้องกันการส่งเสริมสนับสนุน การไกล่เกลี่ยประนีประนอม การเยียวยาหรือบรรเทาทุกข์ การบำบัดฟื้นฟู และการติดตามดูแล (มาตรา ๒๒)

(๒) ยังคงหลักการเดิมที่กำหนดให้ผู้พบเห็นหรือทราบว่ามีกระทำความรุนแรงในครอบครัวแจ้งข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ศูนย์ช่วยเหลือสังคม หรือศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว เพื่อให้การคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งการแจ้งสามารถกระทำได้ทุกวิธีการ และผู้แจ้งโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง (มาตรา ๒๓)

ในการแจ้งข้อมูลหรือข่าวสารเรื่องการกระทำความรุนแรงในครอบครัวและหากการกระทำนั้นเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาและเป็นความผิดอันยอมความไม่ได้ ถ้าได้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เป็นพนักงานสอบสวนหรือตำรวจ การแจ้งดังกล่าวจะมีผลเป็นการกล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและมีผลเป็นการแจ้งเพื่อการดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวด้วย โดยไม่ต้องรอให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ก่อน พนักงานสอบสวนหรือตำรวจก็สามารถดำเนินคดีอาญาได้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายเดิมที่ต้องรอให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ก่อนจึงจะดำเนินคดีในทางอาญา

๓.๔.๒ บทบาทของศูนย์ฯ หัวหน้าศูนย์ฯ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่

(๑) ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ทั้งที่ได้รับแจ้งโดยตรง ได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนซึ่งได้ส่งสำเนาบันทึกการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษมาให้ หรือได้รับแจ้งจากพนักงานอัยการ เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งจะต้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยสามารถใช้แนวทางของกฎหมายเดิมได้ (มาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๕)

(๒) ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพได้ในกรณีเห็นสมควรคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ใด โดยนำพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ถือว่าศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวเป็นองค์การที่มีหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งการยื่นคำร้องนั้นอาจเสนอมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงซ้ำอีก (มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙)

(๓) ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่ส่งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพและผลการปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญา ในกรณีที่ศาลนั้นสั่งรอการพิพากษาคดีไว้เพื่อรอฟังผลการปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา ๒๖)

(๔) หัวหน้าศูนย์ฯอาจยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวขอให้แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่มาให้ความเห็นเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีที่บุคคลอื่นร้องขอต่อศาลดังกล่าวเพื่อให้มีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าหัวหน้าศูนย์ฯมิได้ยื่นคำร้องดังกล่าว

ศาลเยาวชนและครอบครัว อาจมีคำสั่งให้ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่มาให้ความเห็นเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพก็ได้ (มาตรา ๓๐)

(๕) ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวให้ความคุ้มครองหรือช่วยเหลือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวตามที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่ง ในกรณีที่มีการร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพหากศาลเยาวชนและครอบครัว เห็นว่ามีเหตุจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองหรือช่วยเหลือดังกล่าว (มาตรา ๓๑)

(๖) ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ติดตามกำกับให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพของศาลเยาวชนและครอบครัวและรายงานผลตามระยะเวลาที่กำหนด (มาตรา ๓๓)

(๗) หัวหน้าศูนย์มีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพชั่วคราวได้เท่าที่จำเป็น ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่หากรอเข้าไปจะเกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย หรือจิตใจของบุคคลในครอบครัว โดยสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเสพยาหรือสิ่งเสพติดใดๆ ห้ามก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ การคุกคาม ติดตาม การสะกดรอย การถ่ายภาพ การโทรศัพท์ การส่งข้อความก่อความรำคาญทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีอื่นใดอันก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้เข้ารับคำปรึกษาแนะนำทางจิตสังคม หรือการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ณ สถานพยาบาล หรือให้ส่งมอบอาวุธใดๆ ให้ศูนย์ฯ ครอบครองแทนหรือแจ้งให้เจ้าของมารับไป (มาตรา ๓๗)

(๘) หัวหน้าศูนย์ยื่นคำร้องพร้อมคำสั่งดังกล่าวต่อศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่ได้ออกคำสั่ง เพื่อศาลเยาวชนและครอบครัวจะได้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะการกระทำของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้คำสั่งนั้นยังคงมีผลบังคับต่อไปหรือแก้ไขเพิ่มเติมหรือให้สิ้นผลบังคับ ตามที่เห็นสมควร (มาตรา ๓๘)

(๙) พนักงานเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่และอำนาจตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายหลายประการ ซึ่งมีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปในเคสสถานหรือสถานที่เกิดเหตุ มีหนังสือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริง ตรวจสอบ ประเมินสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น รวบรวมข้อเท็จจริงและสาเหตุ พร้อมรายงานความเห็นหรือผลการตรวจ การดำเนินการให้บุคคลได้รับการช่วยเหลือและคุ้มครองเบื้องต้นเป็นการชั่วคราว ได้เข้ารับการตรวจรักษา ได้รับการปรึกษาแนะนำ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การค้นเคสสถานหรือสถานที่เกิดเหตุโดยมีหมายค้น และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ (มาตรา ๔๐)

๓.๔.๓ บทบาทของตำรวจ หรือพนักงานอัยการ

(๑) ตำรวจ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่โดยกฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายเดิมที่กำหนด “พนักงานเจ้าหน้าที่” ให้มีสองประเภท คือ พนักงานเจ้าหน้าที่โดยการแต่งตั้ง ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้ง กับพนักงานเจ้าหน้าที่โดยกฎหมาย คือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น ตำรวจนอกจากมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายองค์กรตนเองแล้วยังมีหน้าที่และอำนาจในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้ด้วย (มาตรา ๔)

(๒) ตำรวจในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ หากได้รับแจ้งข้อมูล ข่าวสารหรือมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษว่ามีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้แจ้งประสานศูนย์ช่วยเหลือสังคม หรือศูนย์ส่งเสริม

และคุ้มครองครอบครัว ซึ่งในกรณีมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษว่ามีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวน (ตำรวจ) จะต้องส่งสำเนาคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ เพื่อให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพ (มาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๕)

การส่งสำเนาคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษให้ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว เพื่อให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพ (ตามมาตรา ๒๕) ไม่ได้ทำให้อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาเรื่องดังกล่าว ระบุไป พนักงานสอบสวนหรือตำรวจยังคงดำเนินคดีต่อไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๓) ตำรวจในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่และอำนาจตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หลายประการซึ่งมีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุ มีหนังสือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริง ตรวจสอบ ประเมินสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น รวบรวมข้อเท็จจริง และสาเหตุ พร้อมรายงานความเห็นหรือผลการตรวจ การดำเนินการให้บุคคลได้รับการช่วยเหลือและคุ้มครองเบื้องต้น เป็นการชั่วคราว ได้เข้ารับการตรวจรักษา ได้รับการปรึกษาแนะนำ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การค้นเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุโดยมีหมายค้น และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ (มาตรา ๔๐)

(๔) พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบคดี แจ้งคดีอาญาที่ลักษณะเป็นการกระทำความรุนแรง ในครอบครัวให้ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว ถ้าคดีอาญานั้นพนักงานสอบสวนไม่ได้แจ้งศูนย์ส่งเสริมและ คุ้มครองครอบครัว เพื่อให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพ (มาตรา ๒๕ วรรคสอง)

เนื่องจากการดำเนินการเพื่อให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายนี้ เป็นการยื่นคำร้อง ฝ่ายเดียวของศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งยังเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท จึงไม่ได้กำหนดให้ยื่นต่อพนักงานอัยการหรือให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้อง แต่หากคำร้องใดที่ได้ยื่นต่อศาลเยาวชนและครอบครัวและมีการโต้แย้งสิทธิหน้าที่ทำให้เรื่องนั้นกลายเป็น คดีมีข้อพิพาท ศาลเยาวชนและครอบครัวอาจเรียกพนักงานอัยการเข้ามาในคดีได้

๓.๔.๔ บทบาทของศาลเยาวชนและครอบครัว

(๑) ใต้สวนพิจารณาและมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครอง ครอบครัวหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ยื่นคำร้องให้พิจารณา ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถดำเนินการได้ ตามบทบัญญัติหมวด ๑๕ การพิจารณาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ หรือใต้สวนพิจารณาและมีคำสั่งตามกฎหมายนี้ หรือจะ ใช้กฎหมายทั้งสองฉบับในการใต้สวนพิจารณาและมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพก็ได้ เพราะกฎหมายนี้ไม่ขัดหรือ แแย้งกับกฎหมายดังกล่าวและสามารถใช้ร่วมกันได้ เป็นการเพิ่มช่องทางให้ศาลเยาวชนและครอบครัวใช้ กฎหมายในการใต้สวนพิจารณาและมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ (มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙)

(๒) พิจารณามีคำสั่งแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ของศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว หรืออาจมีคำสั่งให้ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อมาให้ความเห็นเกี่ยวกับ การคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีมีบุคคลที่มีใช้ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตาม กฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (มาตรา ๓๐)

(๓) พิจารณามีคำสั่งให้ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว ดำเนินการให้ความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัว ในกรณี que เห็นว่ามีเหตุจำเป็นจะต้องให้ความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือบุคคลดังกล่าว (มาตรา ๓๑)

(๔) พิจารณากำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดในผลของคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่าหนึ่งปี เว้นแต่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือการรักษาสุขภาพกายหรือจิตใจของผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ในกรณีที่มีการเสนอข้อมูลทางการแพทย์มาประกอบการพิจารณา ซึ่งศาลเยาวชน และครอบครัวอาจกำหนดเวลาเกินกว่าหนึ่งปีก็ได้ (มาตรา ๓๒ วรรคหนึ่ง)

พิจารณาและมีคำสั่งให้ผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวที่กระทำผิดทัณฑ์บนชำระเงิน ไม่เกินจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในทัณฑ์บน (มาตรา ๓๒ วรรคสอง)

(๕) มีคำสั่งให้ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ติดตามกำกับ ให้ผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพและรายงานให้ทราบตามระยะเวลาที่กำหนด และจะสั่งให้บุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาสอบถามความเป็นไปหรือการปฏิบัติตามคำสั่งก็ได้ (มาตรา ๓๓)

(๖) ไต่สวนและพิจารณาออกหมายจับผู้อยู่ภายใต้บังคับคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพที่จงใจ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวโดยไม่มีเหตุอันสมควร มาซึ่งจนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน หรือกำหนดเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติในระหว่างการปล่อยชั่วคราวก็ได้ (มาตรา ๓๔)

การออกหมายจับผู้นั้นมาซึ่งในเรื่องดังกล่าวศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถสั่งได้เลย โดยไม่ต้องมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนั้นใหม่แต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายเดิมที่กำหนดให้กรณีดังกล่าวเป็นความผิดและโทษทางอาญาไว้ จึงต้องร้องทุกข์หรือ กล่าวโทษเพื่อดำเนินคดีอาญาต่อผู้ฝ่าฝืน ทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติ

(๗) พิจารณามีคำสั่งยุติการคุ้มครองสวัสดิภาพก่อนครบระยะเวลาที่กำหนดไว้ หรืออาจมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยเพิ่มเติมหรือลดเงื่อนไข หรือเพิ่มหรือลดระยะเวลาในการคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับตัวผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้นั้นเปลี่ยนแปลงไป (มาตรา ๓๕)

การเปลี่ยนแปลงคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพที่ทำให้เกิดผลกระทบแก่ผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น ควรสอบถามข้อเท็จจริงหรือความเห็นของบุคคลดังกล่าว หรือจะให้ยื่นคำ แกลงเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาก่อนจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพก็ได้

(๘) ไต่สวนและพิจารณาคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพของหัวหน้าศูนย์ที่ได้ออกคำสั่ง ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อคุ้มครองป้องกันมิให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจของบุคคลในครอบครัว เป็นการชั่วคราว ในกรณีที่ไม่เห็นชอบกับคำสั่งดังกล่าวทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวจะแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง เพิกถอนคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือจะสั่งเป็นอย่างอื่นได้ตามที่เห็นสมควร (มาตรา ๓๘)

๓.๔.๕ บทบาทของศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญา

(๑) พิจารณาและมีคำสั่งค่าขอของหัวหน้าศูนย์ที่ได้ยื่นในระหว่างดำเนินกระบวนการ พิจารณาคดี เพื่อรอหรือไม่รอการพิพากษาคดีอาญาที่เป็นความรุนแรงในครอบครัวไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับ

รายงานผลการปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพของศาลเยาวชนและครอบครัว หรือของศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว (มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง)

มีคำพิพากษาคืออาญาดังกล่าวโดยไม่รอการพิพากษาคดีนั้นไว้ก่อนก็ได้ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าพฤติการณ์แห่งการกระทำเป็นภัยร้ายแรงและไม่เป็นประโยชน์ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา ๒๕ วรรคสอง)

(๒) รับฟังผลการปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพมาประกอบการพิจารณาว่าเป็นเหตุอันควรปราณีในการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษตามมาตรา ๔๖ หรือเป็นเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา ๗๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา แก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือไม่ (มาตรา ๓๖ (๒))

(๓) พิจารณาคำแถลงที่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ยื่นโดยอ้างว่าตนเองถูกกระทำด้วยความรุนแรงหรือถูกกระทำโดยมิชอบซ้ำกันอย่างต่อเนื่องจนเป็นเหตุให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อร่างกายหรือจิตใจอย่างรุนแรง (หลัก Battered Woman Syndrome) ศาลที่พิจารณาพิพากษาคืออาญาจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ (มาตรา ๓๖ (๓))

(๔) พิจารณาคำร้องของผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและคดีถึงที่สุดก่อนวันที่กฎหมายนี้ใช้บังคับ ซึ่งต้องรับโทษโดยมีเหตุจากตนได้กระทำความรุนแรงในครอบครัวอันเนื่องมาจากตนเองนั้นถูกกระทำด้วยความรุนแรงหรือถูกกระทำโดยมิชอบซ้ำกันอย่างต่อเนื่องจนเป็นเหตุให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อร่างกายหรือจิตใจอย่างรุนแรง (หลัก Battered Woman Syndrome) และยังไม่ได้รับโทษหรืออยู่ในระหว่างการรับโทษตามคำพิพากษา ศาลจะพิจารณาดำเนินการไต่สวนและกำหนดโทษแก่ผู้นั้นเสียใหม่ได้ (มาตรา ๔๖)

๓.๕ บทสรุป

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ มุ่งหมายอุดช่องว่างที่เป็นข้อด้อย ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามกฎหมายเดิมในทุกเรื่อง โดยเฉพาะการยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นผลให้ความผิดอาญาฐานความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่กำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้และบทบัญญัติที่กำหนดให้มาตรา ๒๙๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดอันยอมความได้ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการตีความกฎหมายว่ามุ่งคุ้มครองสิทธิและให้โอกาสผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าผู้ถูกระทำ ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงถึงปัญหาความเสมอภาคของบุคคลในทางกฎหมาย ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่อาจบรรลุเจตนารมณ์ นอกจากการอุดช่องว่างที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายเดิมแล้ว กฎหมายนี้จะปกป้องและคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้ปราศจากการกระทำความรุนแรงต่อกันได้มากกว่าและดีกว่ากฎหมายเดิมด้วยเนื้อสาระที่สำคัญคือ

(๑) ยังคงหลัก Domestic Violence ไว้ในกฎหมาย โดยกำหนดให้การกระทำความผิดอาญาที่บุคคลในครอบครัวกระทำต่อกันไม่ว่าจะเป็นหรือน่าจะเป็นอันตรายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ ชื่อเสียง หรือเสรีภาพ เป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และยังกำหนดให้การกระทำที่ไม่เป็นความผิดทางอาญา แต่เป็นการบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้กระทำการหรือไม่กระทำการใดโดยมิชอบ

เป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวด้วย ซึ่งสามารถใช้มาตรการทางอาญาและมาตรการในการคุ้มครองสวัสดิภาพควบคู่กันไป

(๒) ทำให้เกิดดุลยภาพในทางกฎหมายเพื่อการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว โดยกำหนดทั้งมาตรการป้องกันและมาตรการแก้ไข กล่าวคือ ในมาตรการป้องกันได้นำหลักการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวที่มีเนื้อหาครอบคลุมวงจรชีวิตครอบครัว (Family Life Cycle) ส่วนมาตรการแก้ไขมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามโปรแกรมการบำบัดให้เหมาะสมกับลักษณะการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และเมื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวได้ครบถ้วนจะได้รับประโยชน์ในทางคดีอาญา แต่หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพศาลสามารถสั่งขังได้ ซึ่งเรื่องดังกล่าวไม่มีในกฎหมายเดิม

(๓) สร้างกลไกการทำงานทั้งระดับชาติ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น และบูรณาการความร่วมมือโดยกำหนดให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว อีกทั้งกำหนดหน้าที่และอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ชัดเจนรองรับการดำเนินการตามกฎหมายทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหาครอบครัว

(๔) นำหลักการกระทำครั้งเดียวต้องรับผิดชอบสองทางมาใช้บังคับ กล่าวคือ บุคคลในครอบครัวคนใดกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อกัน จะต้องถูกดำเนินคดีทางอาญาต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา และต้องถูกดำเนินการเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระและสร้างความยากลำบากต่อผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมากยิ่งขึ้น จะทำให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเกรงกลัวและยับยั้งมิให้เกิดการกระทำ

(๕) นำหลักการร้องทุกข์และกล่าวโทษมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าเดิม ตามที่กำหนดว่าผู้ใดพบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัวให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีทั้งบุคคลที่รัฐมนตรีแต่งตั้ง และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยการแจ้งดังกล่าวมีผลเป็นการกล่าวโทษในทางอาญาได้หากการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดิน เช่น การทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๙๕ ซึ่งจะทำให้ตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพได้อย่างทันทีโดยไม่ต้องรอให้ผู้เสียหายร้องทุกข์

(๖) ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ประสงค์จะดำเนินคดีอาญา ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ยังสามารถดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่คุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ชัดเจนขึ้น

(๗) ใช้อำนาจทางศาลเยาวชนและครอบครัวในการกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวให้เหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความรุนแรงในครอบครัวของแต่ละบุคคล ซึ่งศาลสามารถพิจารณาสั่งได้ตามกฎหมายนี้และกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว โดยมีพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้บังคับให้เป็นไปตามคำสั่งพร้อมรายงานผลการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวต่อศาลที่ออกคำสั่ง

(๘) ให้สิทธิพิเศษต่อผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ได้กระทำอันเนื่องมาจากตนเอง ถูกกระทำด้วยความรุนแรงหรือถูกกระทำโดยมิชอบซ้ำกันอย่างต่อเนื่องจนเป็นเหตุให้เกิดความ กระทบกระเทือนร่างกายหรือจิตใจอย่างรุนแรง (Battered Woman Syndrome) สามารถนำสืบเพื่อพิสูจน์ การกระทำดังกล่าวได้ และหากเป็นจริงตามที่อ้าง ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่า ที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

(๙) กำหนดในบทเฉพาะกาลให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่คดีถึงที่สุดให้จำคุก และถูกลงโทษจำคุก สามารถยกข้ออ้างตามหลัก Battered Woman Syndrome เพื่อให้ศาลได้สวนและ พิจารณาแก้ไขโทษเสียใหม่ได้
